

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-1.19>**А. В. Шевченко**кандидат юридичних наук,
суддя Київського окружного адміністративного суду

КАДРОВІ ПРОЦЕСИ В ОРГАНАХ СУДОВОГО ВРЯДУВАННЯ

У статті досліджено правові аспекти кадрових процесів за участю органів судового самоврядування. Узагальнюючи ідею самоврядування, необхідно виокремити декілька ознак, властивих їй: колегіальність у прийнятті рішень; прийняття рішень виключно суб'єктами, компетенція яких поширюється на предмет відносин; колективна (спільна) відповідальність усіх членів органу самоврядування тощо.

В Україні діє багатосуб'єктна модель організації судового самоврядування. Законодавством передбачено такі організаційні форми суддівського самоврядування: збори суддів, Рада суддів України, з'їзд суддів України.

Органи судового врядування є невіддільними учасниками кадрових процесів, діяльність яких спрямована на забезпечення єдності в підходах до реалізації ключових напрямів кадрового менеджменту в судовій системі загалом.

Повноваження Ради суддів України в кадрових процесах, відповідно до Розділу II Положення про Раду суддів України, можна класифікувати на самостійні, тобто ті, що належать до виключного відання, та погоджувальні – приймаються спільно з іншими органами.

Рада суддів України активно позиціонує себе як протекторат суддів і висвітлює кадрові проблеми в судовій системі у вищих ешелонах влади.

Кадрові питання локального характеру вирішуються на зібраннях зборів суддів відповідного суду, на якому обговорюють внутрішню діяльність цього суду та приймаються колективні рішення.

Помітною є участь судового самоврядування під час вирішення кадрових завдань і прийняття кадрових рішень на всіх рівнях судової системи.

Удосконаленням кадрової функції в діяльності органів судового самоврядування є розширення повноважень зазначених органів і максимізація участі в кадровому «житті» як суддів, так і апарату державних службовців.

Враховуючи той факт, що органи судового самоврядування виступають загальним суб'єктом врядування для всіх видів судочинства, їхня роль також прослідковується як єднальна у сфері кадрової політики в системі судової влади. Відповідно, саме судове самоврядування здатне забезпечити єдиний підхід до вироблення: напрямів кадрового менеджменту; забезпечення прав та інтересів суддів, їхнього професійного зростання; меж дисциплінарної відповідальності суддів; організаційного механізму забезпечення незалежності суддів тощо.

Ключові слова: органи судового самоврядування, кадровий менеджмент, кадрові процеси, збори суддів, Рада суддів України, з'їзд суддів України.

Постановка проблеми. Питання судового самоврядування активно обговорюється фахівцями протягом усього періоду формування та реформування судової гілки влади в Україні. Очевидно, поява нових законодавчих положень, яка скерована європейською правовою традицією, посилює інституційні спроможності незалежності судової системи.

Саме інститут судового самоврядування є ключовим засобом досягнення незалежності в правосудді та судовому адмініструванні. Такий тезис знайшов своє законодавче закріплення у низці національних положень. По-перше, ст. 126 Конституції України встановлено гарантії незалежності судді, а в ст. 130 Конституції України передбачено, що для захисту професійних інтересів суддів і вирішення питань внутрішньої діяльності судів відповідно до закону діє суддівське самоврядування [4].

По-друге, п. 9 ч. 5 ст. 48 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» визначає, що незалежність судді забезпечується функціонуванням органів суддівського врядування та самоврядування [9]. По-третє, п. 1 ч. 6 Розділу II Положення про Раду суддів України, Рада судів України для вирішення питань внутрішньої діяльності судів, а також інших питань, віднесених Законом до її компетенції, розробляє та організовує виконання заходів щодо забезпечення незалежності судів і суддів, поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів [6].

Оскільки органи судового самоврядування наділені ключовим обсягом впливу на внутрішній механізм судового врядування, кадрові процеси охоплюються сферою їхнього відання. Згідно з ч. 2 ст. 126 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, утвердженню незалежності суду, забезпечуванню захисту суддів від втручання в їхню діяльність, а також підвищенню рівня роботи з кадрами в системі судів [9].

Говорячи про важливість тематики кадрової роботи, вчені-правники, як правило, досліджують це питання в аспекті напряму судового адміністрування. Помітними є праці таких учених: Р.В. Ігоніна, Т.Є. Кагановської, М.І. Чичерської, С.Р. Леськів, І.О. Русанової, І.В. Юрєвича тощо. Натомість залученість органів та інституцій до сфери кадрового менеджменту в судовій системі є настільки широкоохоплюючою, що висвітлення цих питань потребує більш глибокого аналізу з урахуванням компетенційного складника суб'єктів, а особливо органів судового самоврядування. Висока динаміка судової реформи та маловивченість кадрових процесів в органах судового самоврядування зумовлюють дослідження зазначеного предмета у світлі наукового пізнання.

Мета статті – дослідження правових аспектів кадрових процесів за участю органів судового самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Зміст терміна «самоврядування», наприклад,

в «Академічному тлумачному словнику» звучить так: «... це форма управління, за якого суспільство, певна організація, господарська чи адміністративна одиниця тощо має право самостійно вирішувати питання внутрішнього керівництва» [10]. Узагальнюючи ідею самоврядування, необхідно виокремити декілька ознак, властивих їй:

- колегіальність у прийнятті рішень;
- прийняття рішень виключно суб'єктами, компетенція яких поширюється на предмет відносин;
- колективна (спільна) відповідальність усіх членів органу самоврядування тощо.

У судовій системі, у якій висока інституційна замкненість означає незалежність, роль самоврядування стає ключовою.

Грунтовний аналіз чинного законодавства та сучасної правової доктрини у сфері правосуддя та судового менеджменту дає можливість розвіяти низку «міфів» навколо феномена судового самоврядування.

Одним із них є твердження про *виключну внутрішню юрисдикцію* здійснення судового самоврядування, що зазначено у ст. 130¹ Конституції України. Модель сучасного функціонування судового самоврядування в Україні передбачає не тільки участь у вирішенні зовнішніх питань, але й роботу декількох окремих органів судового самоврядування (на відміну від Республіки Азербайджан, де передбачено єдину форму суддівського самоврядування – Раду голів судів; та Республіки Казахстан, де суддівське самоврядування існує у формі комісій із суддівської етики [2, с. 21]. Вітчизняний законодавець встановлює не тільки перелік органів судового самоврядування, а й їх ієрархію. Наприклад, ст. 127 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» передбачено такі організаційні форми суддівського самоврядування: збори суддів, Рада суддів України, з'їзд суддів України [9]. Ч. 1 ст. 129 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» встановлено, що найвищим органом суддівського самоврядування є з'їзд суддів України [9], а Рада суддів України є вищим органом суддівського самоврядування в період між

з'їздами суддів України [6]. М.Й. Вільгушинський додає, що органами суддівського самоврядування є судді, об'єднані в певні колективні утворення у визначених законом організаційних формах, до яких також відносить і конференції суддів відповідних судів [2, с. 21].

Повноваження Ради суддів України у кадрових процесах, відповідно до Розділу II Положення про Раду суддів України, можна класифікувати на *самостійні*, тобто ті, що належать до виключного відання, та *погоджувальні* – приймаються спільно з іншими органами. Першими є такі: забезпечення контролю за організацією діяльності судів шляхом слухування з цих питань Голови Державної судової адміністрації України, його заступників, керівників структурних підрозділів і територіальних управлінь Державної судової адміністрації України; здійснення контролю за додержанням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів; розроблення та організація виконання заходів щодо забезпечення незалежності судів і суддів, поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів; розгляд питання правового захисту суддів, соціального захисту суддів та їхніх сімей; затвердження зразків посвідчень, мантиї та нагрудного знака судді [6]. До *погоджувальних* належать такі: здійснення консультацій із Вищою кваліфікаційною комісією суддів України щодо формування і ведення суддівського досьє (досьє кандидата на посаду судді); погодження Порядку ведення особових справ суддів, визначеного Державною судовою адміністрацією України; внесення з'їзду суддів України пропозиції щодо затвердження Кодексу суддівської етики або змін до нього; надання пропозиції Вищій раді правосуддя щодо включення двох членів Ради суддів України до персонального складу Комісії з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя; співпраця з Вищою радою правосуддя, громадськими об'єднаннями, відповідними органами інших держав, міжнародними організаціями та їхніми органами щодо розроблення та впровадження заходів забезпечення незалежності суддів [6].

Окрім того, Рада суддів України активно позиціонує себе як протекторат суддів і висвітлює кадрові проблеми в судовій системі у вищих ешелонах влади. Як впливає з Рішення № 12 від 1 березня 2019 року, Рада суддів України наголошує на тому, що конституційний статус судді передбачає достатнє матеріальне забезпечення як під час здійснення ним своїх повноважень, так і в майбутньому у зв'язку із досягненням пенсійного віку. У зв'язку з численними проблемами соціального забезпечення суддів Радою суддів України проводиться постійна робота з удосконалення врегулювання зазначеного питання [11]. У Рішенні № 69 від 16 вересня 2019 року Рада суддів України звертається до народних депутатів України із критичними поглядами щодо строків дисциплінарного провадження щодо суддів, які були встановлені в проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» № 1008 від 29 серпня 2019 року. Рада суддів України вважає нові строки недостатніми для повного та об'єктивного вирішення дисциплінарної справи щодо судді, адже такий процес вимагає й оцінку прийнятих судових рішень за наслідками тривалих розглядів справ [1]. Приклад реалізації кадрової функції з оптимізації штату суддів яскраво прослідковується у Рішенні Ради суддів України № 94 від 22 листопада 2019 року. У згаданому Рішенні Рада суддів України, вивчивши обсяги надходження справ і матеріалів на суддів відповідних судів, дослідивши фактичну чисельність суддів на поточну дату, а також інформацію судів про стан забезпечення належними для здійснення правосуддя приміщеннями, підтримує пропозиції судів щодо зменшення штатної чисельності посад суддів деяких місцевих та апеляційних судів [8].

Слід погодитись із позицією В.П. Кіселичника, що фактично Рада суддів України здійснює адміністративний контроль за діяльністю Державної судової адміністрації, що проявляється і в кадрових питаннях [3, с. 32], які здійснюються останньою. Згідно з Положенням про Державну судову адміністрацію, ДСА України здійснює організаційне та фінансове

забезпечення діяльності органів судової влади з метою створення належних умов функціонування судів і діяльності суддів. Організаційне забезпечення становлять заходи матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, організаційно-технічного характеру, ведення судової статистики, діловодства та архіву суду [7].

З'їзду суддів України як найвищому органу суддівського самоврядування характерний ключовий вплив на кадрові процеси. Про це свідчить зміст ч. 2 ст. 129 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», а саме наявність повноважень на: заслуховування звітів Ради суддів України про виконання завдань органів суддівського самоврядування щодо забезпечення незалежності судів і суддів, стан організаційного та фінансового забезпечення діяльності судів; призначення суддів Конституційного Суду України; обрання членів Вищої ради правосуддя та прийняття рішень про звільнення їх із посади члена Вищої ради правосуддя; звернення з пропозиціями щодо вирішення питань діяльності судів до органів державної влади та їхніх посадових осіб; обрання Ради суддів України; розгляд інших кадрових питань, пов'язаних із судовим адмініструванням [9].

Кадрові питання локального характеру вирішуються на зібраннях зборів суддів відповідного суду, на якому обговорюють питання внутрішньої діяльності цього суду та приймаються колективні рішення [9]. До компетенції у сфері кадрового менеджменту зборів суддів належать:

- заслуховування звітів суддів, які обіймають адміністративні посади в цьому суді, та керівника апарату суду;
- звернення з поданням про притягнення до дисциплінарної відповідальності адвоката, прокурора, посадової особи органу державної влади чи органу місцевого самоврядування за вчинення дій або бездіяльності, що порушують гарантії незалежності суду та судді;
- обговорення питань щодо внутрішньої діяльності суду чи роботи конкретних суддів або працівників апарату суду та прийняття з цих питань рішень, що є обов'язковими для суддів і працівників цього суду [9].

Слід погодитись із позицію С.Р. Леськів щодо участі органів суддівського самоврядування у кадровій діяльності із формування складу інших органів судового врядування, а саме: Державної судової адміністрації, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Вищої ради правосуддя тощо [5, с. 47].

Враховуючи той факт, що органи судового самоврядування виступають загальним суб'єктом врядування для всіх видів судочинства, їхня роль також прослідковується як єдина у сфері кадрової політики в системі судової влади. Отже, саме судове самоврядування здатне забезпечити єдиний підхід до вироблення:

- напрямів кадрового менеджменту;
- забезпечення прав та інтересів суддів, їхнього професійного зростання;
- меж дисциплінарної відповідальності суддів;
- організаційного механізму забезпечення незалежності суддів тощо.

Висновки і пропозиції. Отже, органи судового врядування є невіддільними учасниками кадрових процесів, діяльність яких спрямована на забезпечення єдності в підходах до реалізації ключових напрямів кадрового менеджменту в судовій системі загалом.

Помітною є участь судового самоврядування під час вирішення кадрових завдань і прийняття кадрових рішень на всіх рівнях судової системи.

Удосконаленням кадрової функції в діяльності органів судового самоврядування є розширення повноважень зазначених органів і максимізація участі в кадровому «житті» як суддів, так і апарату державних службовців.

Список використаної літератури:

1. Відкрите звернення РСУ до народних депутатів України щодо законопроекту 1008 : Рішення РСУ № 69 від 16 вересня 2019 року. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents?id=93&page=5&per-page=8>.
2. Вільгушинський М.І. Суддівське самоврядування та його вплив на діяльність судів загальної юрисдикції. *Адвокат*. 2013. № 5. С. 21–24. URL: http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:gIOc0eoXPAAJ:scholar.google.com/&hl=uk&as_sdt=0,5.

3. Кіселичник В.П. Адміністративно-правові засади діяльності Ради Суддів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 32 (Серія Право). Т. 3. С. 29–32.
4. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Леськів С.Р. Правовий статус суддівського самоврядування України в контексті забезпечення професійних прав суддів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Приват. ВНЗ «Львів. ун-т бізнесу та права». Львів, 2016. 196 с.
6. Положення про Раду суддів України : Рішення; З'їзд суддів України від 16 вересня 2010 р. // База даних «Законодавство України» / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/n0001415-10>.
7. Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України : Рішення; Вища рада правосуддя від 17 січня 2019 р. № 141/0/15-19 // База даних «Законодавство України» / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/vr141910-19>.
8. Про погодження зменшення кількості суддів деяких місцевих та апеляційних судів : Рішення РСУ № 94 від 22 листопада 2019 р. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents?id=93&page=2&per-page=8>.
9. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII // База даних «Законодавство України» / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>.
10. Термін «Самоврядування, Самоурядування» : відомості із Словника української мови: в 11 тт. Т. 9. 1978. URL: <http://sum.in.ua/s/samovrjaduvannja>.
11. Щодо соціального забезпечення суддів у відставці : Рішення РСУ від 1 березня 2019 р. № 12. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents?id=93&page=12&per-page=8>.

Shevchenko A. Personnel processes in the judiciary

In this article is analyzed the legal aspects of personnel processes involving judicial self-government bodies.

In generalizing the idea of self-government, there are several hallmarks inherent in it: collegiality in decision-making; decision-making solely by entities whose competence extends to relations; collective (joint) responsibility of all members of the self-government body, etc.

There is a multi-stakeholder model of judicial self-government in Ukraine. The legislation provides for the following organizational forms of judicial self-government: the assembly of judges, the Council of Judges of Ukraine, the Congress of Judges of Ukraine.

The judiciary is an integral part of the human resources management process, whose activities are aimed at ensuring unity in the approaches to the implementation of key areas of personnel management in the judicial system as a whole.

The powers of the Council of Judges of Ukraine in personnel processes, in accordance with Section II of the Regulations on the Council of Judges of Ukraine, can be classified into independent, that is, those belonging to the exclusive jurisdiction and conciliation – taken jointly with other bodies.

The Council of Judges of Ukraine actively positions itself as a protectorate of judges and highlights staffing issues in the judiciary in higher echelons of power.

Personnel issues of a local nature are resolved at the meetings of the meetings of the judges of the respective court, at which the issues of internal activity of this court are discussed and collective decisions are made.

Participation of judicial self-government in the decision-making of human resources management tasks and decision-making at all levels of the judicial system is noticeable.

Improvement of the human resources management function in the activity of judicial self-government bodies is the extension of the powers of these bodies and maximization of participation in the personnel "life" of both judges and the apparatus of civil servants.

Given the fact that the judiciary is a common governing body for all types of judiciary, their role is also traced to a cohesive policy within the judiciary. Thus, judicial self-government is able to provide a unified approach to the development of: areas of human resources management; ensuring the rights and interests of judges, their professional growth; the limits of disciplinary responsibility of judges; organizational mechanism for ensuring the independence of judges and the like.

Key words: *judicial self-government bodies, personnel management, personnel processes, meetings of judges, Council of Judges of Ukraine, Congress of Judges of Ukraine.*